

Andrej Morovič

Zakon 69

*

Pristala sem na državni dekliski šoli, kjer je bilo vse veliko večje. Prvič so me poučevali tudi moški učitelji. Najbolj mi je bil všeč učitelj zemljepisa. Njegova postava, pravična strogost in mehki humor so me očarali in to sem naivno zaupala mami, ko me je nekega dne vprašala, kako kaj ocene. In ta koza mu je na prvem roditeljskem sestanku vse izblebetala. Učitelju se je to zdelo pici, takoj naslednjega dne me je razgalil pred celim razredom. Gledal me je s porogljivim nasmeškom in spuščal nedvoumne namige. Sila ponosen je bil na svojo neverjetno lepoto, ki tekoče lomi srca njegovih učenek, bahavost je kar žuborela iz njega. Ta idiot, še danes sem besna, če pomislim nanj. Le kaj si je mislil, da je. Smeh sošolk je pekel, še bolj pa spoznanje, da me je mama zašpecala.

Naša šola je bila v kompleksu poslopij, v katerem sta bili še dve drugi šoli. Ena od njih je bila šola za medicinske sestre. Nanjo so hodila podeželska dekleta, ki so med tednom stanovala v dijaškem domu, poleg doma za študente. Tako so medicinke večinoma cvikale na študente. Bah, mene so zanimali samo in izključno bodoči umetniki – varovanci mojega očeta. Od kdove kod se je vame zasvedrala fiksna ideja o boemskem življenju, ki so ga utelešali ti skrivnostni fantje z velikimi mapami.

*

V Tilburgu smo končno imeli spodobno hišo. Starši so kraljevali v pritličju, mi otroci v prvem nadstropju. Velikokrat sem morala paziti nanje, saj je medtem tudi mama hodila v službo, žal. Po glavi so se mi motale povsem druge reči in tako se je, komaj so se starši pobrali, hiša spremenila v bojišče. Enkrat je najmlajši brat, vijoličast od besa in s kladivom v roki, lovil najstarejšega. Temu se je ravno še uspelo rešiti v sobo, ko je prvi treščil kladivo v zapirajoča se vrata, vredna kupček denarja. V trenutku je bil mir. Ojej, sem pomislila, tri dni prepečenca nam ne uide. K sreči smo našli rešitev: zevajočo luknjo smo zamaskirali s krasno nalepko All-You-Need-Is-Love.

Stene naših sob so bile že tako prekrite s posterji in podobnim. Klice bitniške generacije so visele v zraku, starši pa niso ničesar opazili, dokler niso vrat leta kasneje prebarvali.

Sredi zime se je Mikkie vrnila iz Venla. Bleda, shujšana in lačna življenja. Marsikaj sem ji imela povedati. Vpisana je bila na isto šolo kot jaz, razred niže, čeprav je v bolnici izgubila pol leta. Od takrat dalje sva po pouku skupaj hiteli pred umetniško šolo. Nestrpno sva kukali izza ograje, dokler se iz zgradbe niso vsuli bodoči umetniki s svojimi imetnimi mapami, in potem v drnec za njimi. Odziv je bil kilav, fantje naju še registrirali niso. Zahajali so v Scaramouche, edino zanimivo gostilno v Tilburgu. V tem zbirališču boemov in drugih eksotov sva razstavljali najine vabe. Kadili sva, se nalivali z limonado, se vpadljivo obnašali, samo da bi naju kdo opazil. Na veliko sva zakorakali v svet odraslih. Druge gostilne so bile normalne; v eno je po opravljenem delu, kot je veleval običaj, na šilce hodil celo najin oče. Medve sva bili za kaj takega seveda premladi in Scaramouche je bil na slabem glasu. Očetu je zavrel žolč, ko je izvedel, kje in v kakšni družini trativa čas. V najino veliko sramoto je pridrvel tja in naju zvlekel domov. Vso pot nama je vbijal v glavo, naj se ja ne pentljava z njegovimi študenti: so veliko prestari in poleg tega največji nepridipravi v vsem kraljestvu. Za naju so takrat šele postali zares zanimivi. Ni ga bilo moškega, ki bi jim segel vsaj do kolen.

*

Vsemu naprezanju navkljub sem prvega pravega fanta ujela na šoli. Tretja v našem kompleksu je bila napredna mešana šola in nanjo je hodil Renee. Bil je tri leta starejši od mene, zelo angažiran v šolskem gledališču. Njegova edina želja je bila postati slaven igralec. Najina zveza se je spočetka razpletala v zakulisju. Za vse njegove predstave sem naredila plakate. Raje sem ga imela, lepši so bili. Smukala sem se okrog njega, se mu obetavno nasmihala, on pa me zaradi silnega teatra sploh ni opazil. Spoznala sem, da bom morala zaigrati aktivnejšo vlogo. Na muho sem vzela Reneejevega prijatelja, v upanju, da bom prek njega laže dosegla svoj cilj. Bila sem povabljena na zabavo, na kateri je bil tudi Renee. Kaj zdaj. Sramežljivi, kot sem bila, se mi niti svitalo ni, kako naj se mu približam. Suho sem požirala, lovila zrak, si grizla nohte, pa nič. Čas mi je uhajal med prsti. Ni mi preostalo drugega kot vzeti zalet in se mu miže vreči v naročje. Obsedela sem kot polita putka. Nisem vedela, kaj naj rečem, komaj sem ga poznala. Tudi Renee ni izustil nobene. Kot mutca iz voska sva ždela, dokler se nisva začela poljubljati, otipavati. Zavedela sem se, da sem do grla v petingu.

Do naslednje zabave, ki je bila v veliki podeželski hiši, se ni zgodilo nič bistvenega. Pa tudi žur sam se je odvijal kot nemi muzikal; nikjer šepetalke, ki bi pomagala najti iztočnico. Bila sva očitno v napačni predstavi. Ta se je potem enkrat končala, kerji so se odmajali drugam, ostala sva sama v tisti veliki hiši. In potem me je na podstrešju, štirinajstletno, Renee razdevičil. Še preden sva dobro spregovorila, sva spala skupaj in

še hitreje – prvič ali drugič – je prišlo do nesreče.

Mama me je sicer požrtvovalno skušala vpeljati v misterije ženskega spola. Žal mi je razložila narobe, kdaj je ženska plodna in kdaj ni. Morda sem jo samo napak razumela. Ni mi šlo v glavo, da naj bi za periodo prišlo nič, potem plodnost in potem spet nič. Zame je bila stvar enostavna: ženska je pol časa neplodna, drugo polovico pa plodna, nato s krvjo pride vse skupaj ven. Spolno razsvetljenje je bilo v mojem primeru bolj mrak na oči, stvari v trebuhu pa so šle pota narave. Mama je kmalu začela vohuniti za okrvavljenimi spodnjicami. Vedno pogosteje je sitnarila, če je kaj. Le kaj naj bi bilo, sem se branila, zakaj?

*

Poletne počitnice sem preživela pri teti na podeželju. Nekega dne sem po kosilu odkolesarila na kopališče. Pot je bila dolga, bilo je vroče in soparno. Mala sestrična mi je opletala s prtljažnika. Kaplje potu so me ščemele v očeh, sedež pod mano je žarel, noge so mi bile kot iz svinca in potem sem od vsega skupaj začela krvaveti. Pohitela sem v kabino za preoblačenje ter se prepričala, da rdeči zmazki na stegnih niso onečedili krila. Sestrično sem poslala k bazenu, jaz pa sem zaklenjena na stranišču tiho jokala, prepričana, da mi ni pomoči. Tok krvi je usahnil. Izenada sem se zavedela, da je nosečnosti konec, ne da bi to kdorkoli opazil. Še bolelo ni.

Vrnila sem se obogatena z izkušnjo. Svet, zlasti Reneeja, sem videla z drugačnimi očmi. Nisem pa ga pustila. Ostala sva skupaj, se postopoma zbližala, medtem ko je on zagnano naskakoval prestol gledališkega maherja, to pa me ni motilo, da ne bi še naprej zalezovala očetovih študentov umetnosti, ki so vendarle igrali celo ligo nad njim.

Očetu moj napredek v ljubezni ni bil po godu. Enkrat sva z Reneejem sedela v sobi in se pogovarjala, ko je nenadoma potegnil vrata narazen. Ne smej se tako, je zahropel in si z nervozno gesto šel skozi lase. Motile so ga erotične trščice v mojem smehu, v spotik je bilo, da se njegove hčere zdaj dotikajo drugi.

*

Z Mikkie sva si razbijali glavo, zakaj nama pri umetnikih ne uspeva. Viseli sva v kinu ali pred televizijo, če je le igral kakšen film, ki je obetal, da bi se iz njega dalo učiti. Neizmerno sva občudovali Juliette Greco. Famosna šansonjerka eksistencialistov je lebdela nad moškimi kot femme fatale, in vsakemu, ki se ji je drznil približati, neusmiljeno strla srce. Razvoj nadaljevanke je sicer pokazal, da je v duši spodobno dekle – pokvarjeni moški so jo zavedli s poti, a sva moralo gladko spregledali. Zapomnili sva si le trik, ki je bil v bistvu sila preprost. Primerno se je bilo treba obleči in naličiti, malomarno speljati zadnjico do kavarniške mizice, z vzvišenim izrazom lica demonstrirati nezanimanje in že se bodo svatje klofutali za naju. Teoretsko podkovani, sva izkoriščali vsak prosti trenutek za paradiranje pred ogledalom, piljenje hoje in

obnašanja. S kritiko nisva stiskarili. In res, ni nama bilo treba dolgo puhati kolobarčkov dima v zrak. Dobili sva vsaka svojega oboževalca.

Moj je bil Pjotr, umetniško ime, se razume. Imel je dolge, z barvo zapacane prste. Vprašal me je, ali bi mu pozirala za akt. Flegmatično sem prikimala, medtem ko je v meni vzbrbotalo navdušenje. Kakšen boemski prolog! Zazdelo se mi je, da sem zdaj v življenju dosegla vse. Dogovorila sva se za naslednji dan v ateljeju, nato se je Pjotr spomnil pomembnega sestanka in odvihral.

Ko sem vstopila, je komajda dvignil pogled, kimnil je proti kanapeju in se zatopil v barve in čopiče. Slekla sem se nadprofesionalno in potrpežljivo počakala, da Pjotru pride navdih. Krepko je povlekel prve poteze in se mimogrede pobahal s celo paleto modelov. Hotel me je zbesti, a ni mu uspelo. Bila sem ponosna, da sem tudi jaz eno teh boemskih deklet, ki pozirajo gole. Opazovala sem svojega Pjotra, kako me po koščkih slovesno prenaša na platno, in bila v devetih nebesih. Kdaj pa kdaj je stopil od stola in popravil mojo držo. Prišlo je do erotskega stika. Poljubljal me je, otipaval, nato slika ni bila več pomembna. Telesno se mi ni najbolje prilegal. Bil je nizke rasti, kratko nasajen in širok. Nežnost mu je bila španski obad, njegove dlani so me božale kot sirkove metle. Zaprla sem oči, prakticirala stoicizem, dokler ni s tarzanskim krikom sklenil poliranja in sem ga zopet lahko navdihovala na višjih nivojih.

Renee je odpadel kot list.

Pjotra sem videvala redno, saj je slikanje akta dolgotrajen proces. Podstrešni atelje v hiški na trgu nasproti Scaramoucha je delil s starejšim kolegom. Imenitno, imeti ljubimca z umetniško mapo, hiško in krasnim življenjem. Pjotr je vedno vedel, kam pes taco moli. Bil je moški in pol. Povsod, kamor ga je neslo, je moča njegove avre izdatno pestrila okolico. No dobro, sem mislila, torej bom jaz ženska in pol, in neutrudno zajemala iz zakladnice Juliette Greco. Bilo je naporno. Neprestano širokoustenje me je utrujalo. Vsakič ko sem zapustila njegov slikarski univerzum, sem se na ulici najprej pošteno nadihala, da sem prišla k sebi.

Doma so naju s sestro strogo kontrolirali. Morali sva si izmišljati vse mogoče zvijače, da sva se z najinima ljubimcema lahko sestajali. Večinoma je bil to kar kino. V reviji sva naštudirali vsebino filma, po možnosti artističnega, se doma navduševali nad tem režiserjem in ono igralko, v resnici pa pridno nabirali ljubezenske točke. Tako smo enkrat vsi štirje pristali pri Pjotru. Po televiziji so kazali risanke. Mikkie si jih je lahko v miru ogledala, jaz pa sem se morala ubadati s Pjotrom. Hotel je odnos ali kajvembaj, mene to sploh ni zanimalo. Ves čas se je plazil po meni, zasopihan kot nilski konj, jaz pa sem izpod njegovih ekstremitet po najboljših močeh kukala na ekran. Proti Kremenčkovim ni imel šans. Pjotr je moje cepetajoče komentarje: hoho, ajej, krasno, interpretiral kot odobravanje. Pospešil je tempo.

Tudi z njim sem hitro zanosila. Ko sem mu to povedala, ni moj Romeo niti trepnil z očmi. V lekarni je kupil cevko kininskih tablet, mi jo poslovno porinil v dlan in me s prijateljskim udarcem na rame pospremil domov: če tole pogoltneš, boš spet dobila ta rdečo. Navodila za uporabo niso razkrila, koliko tablet naj popijem, in tako sem

vzela vse. Z Mikkie sva ravno pomivali posodo, ko mi je srce začelo biti kot noro. Postalo mi je strašno slabo, kuhinja se je vrtela. Mikkie je zasikala: teci v kopalnico, bom sama pomila. Na gladkih ploščicah sem krčevito iskala opore, pomislila, zdaj me bo konec, ko je curek pospremil tablete v školjko. Takoj mi je šlo bolje, a moje srce se nikakor ni hotelo umiriti. Bala sem se, da mi ga bo razneslo, se bala, da me bo izdalo staršem. S cementnim obrazom sem jim voščila lahko noč in se zavlekla pod odejo. Kmalu sem zares začela krvaveti. Splavila sem. Bilo je kot močnejša menstruacija: ven je primezelo nekaj scefranega tkiva in veliko krvi.

Na obisku pri teti sem temeljito premislila, preden sem ga poklicala. Dogovorila sva se za sestanek na železniški postaji v Tilburgu. Nameravala sem mu dati košarico. Na nesrečo se je moj oče prav tisto popoldne po telefonu pozanimal, kako kaj njegova hči. S Pjotrom sva komaj dobro sedla, ko je prihrumel v restavracijo in naju zlasal ven. Študentu je nazorno pokazal, kako velika bo poslej najmanjša dovoljena razdalja, nato se je posvetil meni. Kričal je vse do hišnega praga. Dopovedovala sem mu, da sem s Pjotrom hotela prekiniti, to pa je njegov bes le še podžgalo. Res si je dal duška, čeprav bi moral vedeti, da z robavsastimi metodami pri meni kakor pri Mikkie ne bo kruha. Bili sva trmasti deklici.

Močno me je imelo, da bi zgodbo s Pjotrom nadaljevala. Toda njegov komet Van Gogh je nezadržno ugašal. Kinin se je pregloboko zaglodal v zavest. Potem se je ta mrhovinar spravil še na Mikkie, ki se je tudi kasneje rada pečala z mojimi bivšimi tiči, čeprav je imela svojih dovolj. Ta seksi granata, sladka prsata stvarca. Jaz sem bila deška, čista, direktna. Cool, bi rekli danes. Konvencije in norme me niso nikoli zanimale, bila sem rojena frajerka. Praviloma sem dobivala najboljše tipe, a včasih sem si le zaželela njene spolne magije.

*

V Tilburgu je bila oklicana prva komuna na Nizozemskem in menda celo v Evropi. Šlo je za veliko mansardo – prebivališče treh politično aktivnih študentov, čemur se je potem reklo komuna, ki je čez noč postala tema pogovorov v mestu. Ljudje so šušljali o prevratništvu, mamilih in divjem seksu. Z Mikkie sva bili seveda takoj zraven in promptno sva staknili garje. Komunio so obiskovale mase naprednih ljudi, ki so čepeli po kotih ter inscenirali revolucijo. Bili so živahni časi. Ne samo da je bila v Tilburgu ustanovljena prva komuna, tam se je osemindesetega zgodila tudi prva zasedba univerze. Kolovodje so bili trije komunardi – ljudje, ki z univerzo niso imeli nobenega opravka. Njihov nauk o nuji zasedbe se je prijel kot ogenj sena. Umetniki, študentje umetnosti ter seveda me dekleta, ki so nam bili ti umetniki všeč, smo od navdušenja bili v tla. Napad je bil sila zabaven. Z velikim pompom smo vdrli v poslopje – kot v Eisensteinovem filmu, samo da je pri nas šlo navzgor – in se razpršili po hodnikih in avlah. Študentska populacija je bila s puntom slabo seznanjena: nekateri so nas sprejeli kot osvoboditelje, drugi so pobrali papirčke in tekli za življenje,

večina je samo kravje gledala. Še bolj so bili presenečeni univerzitetni glavarji. Sledila so pogajanja, na katerih se je vodja upornikov pojavil preoblečen v Miklavža. Razkošatil se je na fotelju v rektorjevi pisarni, medtem ko smo drugi obmetavali dostojanstvene strice z bonboni. Nastal je kaos, v katerem ni nihče razumel lastne besede, in ravno to je bil naš namen.

Ko so bili prfoksi pregnani, so se začele neskončne zabave. Obiskovala sem jih z novim fantom – študentom ekonomije, ki mi je en-dva-tri naredil otroka. Prvič sem ga opazila že v komuni. V spremstvu njegovega compaŕnera je paradiral po podstrešju in kot na tekočem traku koval udarne izreke. Bila sta nerazdružljiva: sestanovalca, soštudenta in zaradi velike goŕlje znana vsem. Zasedba univerze ju je pljusnila v najoŕŕi ŕtab revolucije. Spočetka mi je bil Wimov prijatelj Kees pravzaprav bolj vŕeč. Bil je vitek, visok in lase si je obarval s heno, kar je bila takrat absolutna senzacija, medtem ko je bil Wim po postavi podoben mojemu ex-Pjotru. Kees je bil zacopan vame. Kot obseden je lazil za mano in me ŕkropil s komplimenti: Joj, si lepa, se ti ne sanja, lahko bi imela karkoli, vse na tem svetu. Œe mogoče, da nisem vedela, koga in kaj vse bi lahko imela, vsekakor pa je on propagiral le sebe in to je bila prepičla ponudba. Prikupen je sicer bil, značaja pa ni imel, kot na primer Wim. Ta se zame sploh ni zanimal, njegova strast je veljala svetli prihodnosti.

Fanta sta ŕe pred zasedbo univerze priredila zabavo, na kateri so se vsi napili do neuporabnosti. Pobralla sem se domov. Na dvoriŕču za njuno hiŕico sem začela razmiŕljati, kako bo počasi spet ura, da se zaljubim, sicer bom ŕe končala kot stara devica. Hipnotično sem si prigovarjala: zdaj se boŕ zaljubila v Wima, zaljubila se boŕ vanj ... No, in to je čeŕ nekaj dni tudi uspelo. Pozvonila sem, rekla zdravo in preprosto legla v njegovo posteljo. Kees je odvrŕgel zrkla obupa in mrknil. Wim je z vajenim korakom začel meriti sobo, hitreje kot običajno. Tako molčeč mi ni bil poznan. Sem pristala v napačni postelji? Slednjič je z rokava otresel venček parol in si privoŕčil nagrado v moji osebi.

Iz sveta umetnosti sem omahnila v dolŕčas politike. Kakŕen padeč. Kmalu sem prenaŕljenost bridko obŕalovala. Najhuje je bilo, da novi izvoljenec ni bil nič bolŕi od starega: čokat, črnolas, penetranten, od nagona obseden. Stalno mi je rinil med noge s kozjo brado manično pohotnega palčka, ki sem jo iz tedna v teden teŕe prenaŕala. Pumpala sem ga, naj nakazo vendar obrije, a se od svoje trockistično-leninistične perle nikakor ni hotel ločiti. Ko sem ga le omehčala, se je pričakovani triumf sprevrgel v debakel: v oko so mi pljunile nagravnŕe filistrske ustnice, ki so ŕe najbolj spominjale na zaraŕčeno rit z dvojnim podbradkom. V hipu sem si ŕčavje zaŕelela nazaj. Bila sem noseča. Zaskrbŕljeno sem ugibala, kakŕen bo otrok takega očeta. Ni se mi obetalo dobrega, saj tretji splav nikakor ni priŕel v upoŕtev.

Oče je bil grozno ljubosumen. Prvič me je pretepel in zbrcal, ko sem doma

napovedala poroko. Name boks ni napravil večjega vtisa. Bilo je šik, biti tepena zaradi ljubezni. Junaško sem cvilila: ljubim ga, ljubim ga vendar! Oče je iztiril, izgubil je samokontrolo, jaz pa sem kot pokvarjena plošča gonila refren, do popolne demontaže. Uničila sem ga. Potem je mama, ki je ostala treznejša, vzela zadevo v svoje roke. Odvedla me je iz sobe, zajela sapo in zvedela, da sem noseča z Wimom. Njen lepi obraz se je skremžil od žalosti. Naslednjega dne smo imeli resen družinski pogovor, ki sem ga okončala z dvignjeno glavo.

Takrat, v prebujajočih se hipijevskih časih, je bilo moderno dobiti otroke. Bila sem ponosna, da sodelujem. Boj z očetom je bil dobljen. Postala sem sama sebe vladarka. Zadovoljno sem pestovala še neobstoječi trebušček – svoje novo življenje. Pri pouku telovadbe sem učiteljici obrazložila, da mi nosečnost ne dovoljuje delati določenih vaj. Dobila je hud napad astme in odbežljala k ravnatelju. Uro kasneje sem letela s šole. Mamo je moja jezikanost grozno razburila, zame je bila izključitev še ena zmaga.

Šolanje je bilo treba končati, so rekli starši, in se pomujali najti mojemu stanju primerno šolo. Vzele so me nune, kdo drug. Sprejele so me kot padlo deklico, iz čiste ljubezni do sočloveka. Posvetile so se mi z vsem žarom. Moje znanje je bilo nično, stalno so mi grozile enke, toda nune so bile usmiljene. Čimprej so se me hotele rešiti.

Kees me je ves čas zaljubljeno gledal in plaho nadlegoval. Včasih je prestopil mejo okusnosti. Wim je šel recimo na stranišče, on pa kot po naključju smuk mimo mene z novo kupo osladnih namigov. Čeprav mi je šel krepko na živce, ga nisem nikoli izdala. Ko je slišal za otroka, je še bolj pritisnil na plin in vknjižil nekaj nenadejanih točk.

Z nosečnostjo nisem imela težav. Ginekolog je rekel, da sem izjemna mlada mamica, druga dekleta mojih let so na smrt nesrečna in najraje ne bi rodila, jaz pa sem židane volje in brez skrbi. Punca, ki je prva zanosila v komuni, me je obiskala, da mi pokaže, kako se doji. Okrog bradavice je imela ogromen kolobar, ki je bil gosto poraščen z rdečimi dlakami. Ubogo dete je moralo riniti skozi ščetinast grm, če je hotelo priti do mleka. Pomislila sem, da bo gotovo še velik borec v življenju.

Priprave na poroko so tekle s polno paro. Wimovi starši so se brigali za najin prihodnji domek, jaz sem nakupovala in pakirala, pri tem mi je Mikkie ljubeznivo pomagala. Moja poroka je bila tudi njej v korist, a ko sem v kovček spravila knjigo ilustracij Aubreyja Beardsleyja, se je uprla. Bil je najin junak. Že od nekdaj sva pri risanju skušali posnemati njegov slog Art-Nouveau. Izbruhnil je prepir, letelo je perje, dokler najin živčno razrvani oče ni kupil še enega izvoda. Aubrey Beardsley je bil moja dota, volilo mojega očeta.

*

Wim je na poroko prišel ves zmečkan. Perverzno našemljen, rdeč, preznojen, usmrajen se je primajal k meni in mi v pozdrav molil najodurnejši pušelj tega sveta. Na sto metrov se je videlo, da ga ni kupil sam, temveč njegova mati. Zasovražila sem

ga iz dna duše, njegov kozji mah, sploh ga nisem več hotela vzeti in ljubila ga tako ali tako nisem nikoli. Poročne obleke seveda nisem nosila, moderne so bile minice. Izbrala sem zvončasto oblekico z navpičnimi fluorescentnimi zeleno-oranžnimi črtami, ki naj bi poudarile moj trebušček. Obula sem kričeče zelene espadrile, ki so mamu skoraj spravile iz uma. Moledovala je in tečnarila z usnjenimi sandalčki, dokler je nisem utišala, da naj te kar sama obuje. S taščino cvetlično skazo med palcem in žugavcem ter nos zatiskaje sem odkorakala na matični urad. Omožila sem se na najcenejši način. Vsak torek je bila poroka zastoj, sicer je bilo treba plačati nekakšno dajatev, in tistega dne so se ljudje masovno poročali. Bilo je kot na razprodaji – stala sva v neskončni koloni in se nestrpnostno prestopala cilju naproti. Ko je napočil najin trenutek, je matičar zdrdral: hočeš tega pa tega za moža in narobe, razglašam vaju za poročena, naslednji prosim. Ceremonija je bila že zdavnaj končana, midva pa sva še vedno imela vsak svoj prstan. Izmenjala sva ju na stopnišču, pred očmi neuslišanih zaročencev.

Poročni banket se je odigral na prostem. Sredi travnika je stalo dolgo omizje, okoli katerega so se drenjali svatje in se phali z dobrotami. Ponosno sem paradirala med njimi z mojim ne preveč velikim trebuhom. Prvič v življenju sem bila nedvomna zvezda nekega družabnega dogodka. Ko so bili želodci do kraja nafilani, so prišle na vrsto alkoholne pijače in ples. Igrala je skupina Wimovega brata – Les Croix, Križi po naše. Čeprav poročena civilno, sva na koncu le dobila svoj križ. In bil je presneto težak, saj so bili Križi rovtarski plagiat odpisanih bendov. No ja, kot svatbeni orkester so bili kar znosni. Plesala sem z vsemi, medtem ko so Križi vedno bolj zavzeto grebli električne strune. Od silnega trušča se je kravam na travniku zraven sfecljalo. Divje mukajoč so bezljale sem ter tja ob ograji, oblikovale bojno črto, kopale tla in grozile z rogovi kot biki v areni. Mož je s kmetom, ki je bil tudi na svatbi, odhlačal k ograji in z divjim gestikuliranjem odganjal zblojene beštije. Dosegel je ravno nasprotno. Kmeta je zgrabila panika. Začel je kričati na muzikante, naj takoj nehajo igrati, sicer nas bodo krave pogazile. Še preden bi ga kdo lahko slišal, se je njegova mora uresničila. Krave so butnile v gnečo, prevračale stole, mize, zvočnike, inštrumente. Koncerta je bilo v hipu konec. Gostje so brezglavo dirjali sem ter tja, samo jaz sem obmirovala, ukoreninjena od strahu.

Ko se je živina končno razbežala po ulicah Tilburga in so si vsi rešili življenje, smo planili k Wimu, ki je nepremično ležal pri ograji. Odprtih ust je stekleno gledal v nebo. Sredi prsi mu je zevala luknja. Za trenutek je bilo vse nemo, potem je krik razparal tišino. Wimova mama se je vrgla na sina, ga krčevito objemala: Wim, moj Wim, sine moj! Ljudje so začeli kričati, me riniti proč, mi zakrivati oči. Branila sem se, hotela sem bliže, nikoli še nisem videla pravega mrtveca. Iz poroke je nastala sedmina, in jaz sem bila najmlajša vdova Holandije. Začutila sem še Keesovo dlan, potem so me odpeljali domov.

*

Tragična novica se je razširila kot požar. Šepetal se je, pri bogu, kaj takega se ni moglo dobro končati. Zli duhovi so se plazili po mestu in jaz – baba – sem bila krivec v mnogih očeh. Kljub temu so vsi mogoči ljudje izražali sožalje, nekaterih še nikoli prej nisem videla. Bilo je enako sitno gledati prizadete obraze kot hliniti lastno potrlost.

Ko se je cirkus nekoliko polegel, me je pregazilo malodušje. Ostala sem sama, noseča in še vedno sem stanovala pri starših. Samodejno sem iskala tolažbe pri Keesu, ki je žaloval za prijateljem, a ljubezni do mene ni pozabil niti za hip. Preživela sva mnogo tihih popoldnevov v hišici, čudno prazni brez Wimovih prodornih tirad. Vlekla sva cigarete, pila in skoz razpredajoča se vlakna lenega dima spremljala brezbržno odvijanje dokumentarca tam zunaj. Nekega dne me je Kees vprašal, kaj bom zdaj naredila. Ne vem, doma na noben način ne nameravam ostati. In potem je tiho dahnil, da bi se rad poročil z menoj. Pogledala sem ga, kot bi ne imel vseh skodelic v omari, in brez besed kadila naprej. Nekaj tednov kasneje sem ugasila cigareto in rekla v redu. Takrat sem videla prvič, kako je, če Keesa premagajo čustva. Oči so mu zažarele kot semafor, spustil je čuden zvok in z nasmehom do ušes planil k meni, me začel poljubljati in božati po trebuhu, ki ga je že pošteno napenjala, dokler nisem zavpila, pazi, bedak!

Staršem je padel mrak na oči, posebno mami. Kričala je nekaj o zmešani glavi, spoštovanju do preminulih in da življenje ni supermarket. Ko sem si končno izborila besedo in ji zvito sugerirala, da otrok potrebuje očeta, ji je zmanjkalo kart.

Tri mesece po nezgodi sem vzela Keesa. Poroko smo izpeljali brez trušča, skoraj skrivaj in potem sem se preselila. Najino domovanje so sestavljale dnevna soba, ki je bila hkrati tudi jedilnica, dve majceni spalnici zadaj ter kuhinja s kopalnico. Bilo je opremljeno bolj staromodno od hiše mojih staršev. Vsak dan znova sem se morala vprašati, ali sem se za to borila. Kees je na vsak način hotel biti politično napreden bohem, a nekako mu to ni uspevalo. Živel je urejeno, dolgočasno življenje. Verjel je v komunizem ter se angažiral v neki maoistični celici. Revež je poleg študija moral še delati, da preživi nosečo ženo in prihajajočega otroka, ki sploh ni bil njegov.

Tilburg je bedno industrijsko mesto, ki je sredi prejšnjega stoletja, ko je na Nizozemskem eksplodiral kapitalizem, tako rekoč prek noči šinilo iz tal. To naj bi bilo središče tekstilne industrije. Vendar fabrikantom nekako ni steklo tako, kot je bilo mišljeno. Tovarne so bile vseskozi na robu propada in isto je veljalo za prebivalce: ubogi, izmzgani lumpenproletarci. Delali so od zore do mraka, vse leto, samo za pusta so imeli tri dni počitnic. Edina zabava je bila skrb za potomstvo. Keesov dedek se je veliko zabaval; imel je devet otrok in vseh devet je bilo rojenih devet mesecev po dopustu. Kot vse delavske družine je bila tudi dedkova od las do nohtov zapisana tekstilni industriji. Slehernik je moral oddajati svoj urin v velik, ekstra temu namenjen vrč. Zaradi amonijaka – pomembne surovine v tekstilni proizvodnji. Delavci so vrče nosili v službo ter zivali scanje v velike kopeli, v katerih se je belilo, mehčalo ali kaj vem, blago. Vsako jutro je vse mesto z vrči v rokah romalo v tovarno in zato se Tilburg še danes imenuje mesto vrčnih lulačev. Na Kitajskem je bilo med ekonomsko

blokado podobno: meščani so zbirali sranje za kmete, ker ni bilo umetnih gnojil. Dedkovi otroci so bili seveda tudi proleti. Razen najmlajšega, ki je dosegel, o čemer so drugi sanjali le v najbolj fantastičnih sanjah. Garal je kot norec, obiskoval večerno šolo in potem je nekega dne prikorakal iz Amsterdama, v zlikani uniformi in z diplomo strojevodje pod pazduho. Vsakič, ko je prisopihal z lokomotivo v Tilburg, je vsa rodbina drla na postajo in mahala slavnemu sorodniku. To je bil oče mojega moža, strojevodja pri državni železnici.

Kees je bil trdno odločen zapustiti svet tekstila in scanja. Ko se je poročil z mano, je visoke cilje in napredne ideje moral nekoliko odriniti v kot. Zaposlil se je v računovodstvu tekstilne tovarne in postal perogriz.

*

V malomeščanski hiški sem se počutila izgubljeno, odrezano od sveta. Postajala sem nemirna. Moj trebuh je dosegel maksimalen obseg, sama sebi sem se dozdevala kot balon. Nekega dne sem se napenjala na stranišču, mislila sem, da bo velika potreba, in potem je naenkrat začel prihajati ven otrok oziroma plodnik. Urno sem ga potisnila nazaj in pohitela v posteljo: o bog, otrok mi je skoraj padel v stranišče, bolj pazljiva moram biti. Tistega večera so me odpeljali v bolnico. Polegli so me v sterilno posteljo, v sterilni sobi. Prišli so valovi, dobila sem krče in je bolelo tako, da so moji kriki lomili razredčeni zrak porodnišnice. Mrzli obkladki, pomirjevala – nič ni pomagalo. Sestra je bila na koncu z modrostjo. Skušala me je zamotiti z revijo za ženske, ki sem ji jo zagonila v glavo in neomajno kričala naprej. Potem je naenkrat šlo vse zelo hitro. Živordeča tančica se je plegla, v zavest so se mi zavrtale neonske palice. Babica je moje dete odnesla, ne da bi mi ga pokazala. Takrat so mi popustile zavore: pokaži otroka, takoj, menda bom ja smela videti, kaj je prišlo iz mojega lastnega trebuha, sem rjovela in klela. Izmikala se je, da je grdo, mrtvorojenček, in slednjič le popustila. Bil je kot plastelinast osnutek izpod roke študenta umetnosti. Skoraj zrel, ampak grobo modeliran dojenček, ki je kazal znake razpadanja. Poteze so bile nalomljene, skorjaste in ves je bil siv, prevlečen s sluzasto opno. Trupelce se mi je vžgalo globoko v spominu. V prvem trenutku nisem občutila ne vem kakšnih čustev, samo videti sem hotela, kaj je prilezlo iz mene. Pravzaprav sem vse skupaj mirno sprejela. Za prestano garanje mi ni bilo žal, bila sem rada noseča. Šele ko me je obiskal Kees, sem začela jokati, ker nisem dobila otroka, čeprav sem ga želela imeti.

Kmalu sem smela domov. Sama, brez otroka, sem obstala sredi malomeščanske hiške, in kot bi odrezal, je bilo vse drugače. Gledala sem Keesa, gledala skozenj in ga spregledala: tujec, ki me ne zanima niti pod razno. Ko končaš šolo, ga boš zapustila, sem si prisegla, najkasneje po njegovi diplomi. Razmišljala sem samo še, kako bi se ga rešila. Toda moči za odskok nisem našla. Bil je dober do mene in ni imel slabih lastnosti. Težko je bilo najti izgovor zakaj. Če bi mi vsaj dal povod, me recimo tepel ali kaj takega, ampak ne. Takrat še nisem vedela, da je koga mogoče zapustiti kar

tako, brez razloga. Bila sem pač pridna punčka. Ostala sem ob njem, kot pritepen kuža, ki ne pozna gospodarja.

Velikokrat sem sanjala o otroku: na vlaku sem našla dojenčka. Posvojila sem ga in po najboljših močeh skrbela zanj. Čeprav sem se trudila, me je ves čas pestil strah, da bo nekaj narobe. In potem je otrok dejansko umrl. Bila sem zmedena, nisem razumela, čemu. Prepričana sem bila, da sem naredila vse, kot je treba, in potem me je preblisnilo, jojme, pozabila sem ga hraniti! Mora se je redno ponavljala. Vsakič je bilo malo drugače, toda vedno je bilo v vlaku, otrok je na koncu umrl in vedno sem se šele potem zavedla, da sem ga sicer vestno umivala, previjala in podobno, najbolj bistveno stvar pa scela spregledala.

*

Z izdatno pomočjo dobrih nun sem končala šolanje. Dosegla sem nekakšno srednjo izobrazbo. Vedela sem, da hočem postati umetnica, slikarka. Zato sem se vpisala na dveletno pripravljalno šolo, ki naj bi mi nakazala pot do akademije.

S Keesom sva se iz malomeščanske hiške preselila v malomeščansko stanovanje v stolpnici. Tam je bilo res grozljivo, taka vrsta življenja je bila zadnja na spisku mojih želja. Želela sem živeti kot hihi, uborno in preprosto, toda Keesu je službica vsak mesec navrgla dovolj, da je stanovanje opremil čisto po okusu svojih staršev. Omojbog, je bilo to vse skupaj ena beda. Obup me je dregnil iz lebdjenja v niču, vsaj toliko, da sem iz dnevne sobe vrgla tapison in betonska tla porisala z makovimi cvetovi. Odrezala sem noge mize v sprejemnici. Takrat je bilo strašno moderno sedeti za mizo na blazinah, po turško. Moderno, toda naporno. Boleli so me boki in križ, zato sem slednjič raje ležala zleknjena ob mizici kot stari Rimljani.

Kees je korajžno delal za nas. Pridno je tudi študiral. Z velikimi koraki se je bližal naslovu diplomiranega ekonomista, in ko se je kasno ponoči privlekel domov, se je spravil še čistiti. Kot mesečnik se je s sesalnikom v roki plazil po tleh in jagal imaginarne delce prahu. Toliko hrupa za nič, sem se razburjala, in to je zate umazano, kje, prosim, tukaj še vidiš nesnago? Med obiskom sodelavke je potarnal, kako kilavo skrbim za red in čistočo v hiši. Ja, je bila takoj njegovega mnenja, celo straniščni pokrov je oškropljen z urinom. Pri tem bi kura pravzaprav morala vedeti, da je ženska zmožna takega podviga le, če si med noge montira vrtno škropilko. Na moje presenečenje je gospodična potem zgrabila vedro vode in se dejansko spravila ribati vece. Na, prosim lepo, mene s tem ni prekrstila. Tudi Keesova mati naju je počastila z obiskom. Očistila je kuhinjske omarice. Prihajali so vsi ti sorodniki in že na vratih imeli sočuten nasmešek na ustnicah. Gledali so me, kot bi trpela za nekim eksotičnim obolenjem. Komaj so zamrmrali besedo pozdrava, so že planili na vedra in krpe in po končanem delu spet šli. Čudni ljudje. Ne vem, ali sem bila jaz tista, ki je imela bolezen, vsekakor pa je ta bila neozdravljiva – po vseh teh obiskih sem videla še manj umazaniije. Ko so se naposled pobrali, sem se vrnila na stalno mesto pri oknu. Tam

sem sedela ure in ure s cigareto in kozarcem žganja v roki. Žalosten pogled iz žalostne stolpnice. Živo se spominjam edino nesreč na križišču. Še danes znam samo po zvoku klasificirati prometno nesrečo. Če se avtomobila zaletita bočno, se sliši zaviranje, potem pok in potem še zaviranje. Če je od zadaj, se sliši zaviranje samo enega avta, pok in potem ropot, ki se vleče. Najhujši so seveda frontalni zadetki: takrat je zaviranje ostro in kratko, nato velik pok in tišina.

Životarila sem na liniji televizija-okno. Na šolo nisem hodila, razen ob ponedeljkih. Niti enega ponedeljka nisem zamudila, takrat sem v tečaju akvarelnega slikanja lahko občudovala Violetto, svojo ljubezen. Zelo sem se trudila okoli nje, ona pa kot bi nič ne opazila. Ko sva bili kje sami, sem se dobesedno morala držati za roke, da nisem planila nanjo. Bilo je kot mučenje. Tako silovito občutje ljubezni sem imela le še enkrat v življenju. Ko sem izgubila potrpljenja in ji zlog za zlogom opisala, kako jo ljubim, je rekla o, a res, super, tudi jaz tebe. Niti na kraj pameti ji ni prišlo, da bi na Zemlji lahko obstajala povezava med ljubeznijo in seksom. Ni ji hotelo kaniti, da bi se je rada dotaknila. Samo zaradi nje sem ob ponedeljkih hodila na tisto bedasto šolo.

Za obletnico poroke nama je Keesova mama podarila pečico – zadnji krik ljudskega neokusa. Imela je steklena vratca in potem si lahko kot po televiziji gledal, kako se v njej peče in obrača piščanec. Stvar sem sovražila kot le kaj. Nisem hotela stati v modularni kuhinji in kuhati, hotela sem živeti skromno kot v komuni. Keesa sem glodala in ožirala, dokler ni mašine lastnoročno zagnal skozi okno v trinajstem nadstropju. Skladovnica njegovih intelektualističnih džezovskih plošč je rasla iz tedna v teden. Nedeljsko dudlanje me je tiralo v blaznost, in ko je nanj začel še poskakovati, sem mu pomendrala pol zbirke. No, tudi on je imel masla na glavi. Ker mi ni bilo do tega, da bi ležala v njegovi postelji, sem spala na kavču v dnevni sobi in potem me je enkrat neznosna teža na prsih iztrgala iz spanca. Kees z živalsko noto na grimasi je klečal na meni, me stiskal za vrat in sikal o zakonskih dolžnostih. Blazen od ihte me je za lase zvlekel v svojo posteljo in izvedel klasični solo.

Naslednje jutro sem se ostrigla na ježka.

*

Tako sva živela, dokler me po treh letih ni odrešila ločitev. Kees je odšel na podiplomca v Berlin. Politološki inštitut Svobodne Univerze je bil po svojih marxovskih interpretih znan širom po Evropi. Sama sem ostala v Tilburgu in z amsterdamsko akademijo pred očmi pospešeno polagala izpite. Ne vem, ali je minil mesec, ko me je doseglo patetično pismo, da je obupno osamljen in pogreša da me. Nisem vedela, kaj naj storim. Šla sem k očetu in ga vprašala za nasvet. Punca, je rekel, zdaj si poročena, tvoje mesto je ob moževi strani.

Na postaji Zoo me je pričakal Kees v dolgočasnem puliju in kavbojkah. O modi res ni imel pojma. Šla sva na pozdravno pivo. V prepolni železniški restavraciji je opeval Berlin, ki je na oni strani šipe krepnel v sodrasti prhi. Mrka natakaraica nama

ni podarila niti pogleda. Moje počutje je bilo hipoma dvajset pod ničlo. Edina spodbuda je bila zavest, da ne bom stanovala s Keesom – toliko je bilo pisno dogovorjeno. Obljubil je, da mi bo pomagal iskati sobo.

Našla sem jo pri umetnikih, v ogromnem stanovanju, ki je škililo na drugo dvorišče predimenzionirane stavbe. Tipično Berlin. Bilo je temno in mrzlo, zima pač, v zraku so viseli oblaki premoga. Hiše povsem različnih stilov so se drenjale ena poleg druge. Divja mešanica povojnih in predvojnih naprezanj. Fasade so bile sive, včasih skoraj črne, razpadle in grde. Grde na način, ki mi je bil všeč. Mesto nikakor ni bilo tako privlačno kot recimo Amsterdam ali Pariz, toda imelo je neki svoj šarm.

V naši stanovanjski skupnosti je Karin držala žezlo čvrsto v roki. Treba je bilo le videti, kako se je obnašala do treh mladeničev, ki so stanovali z njo. Razen mlajšega brata, ki jo je neizmerno oboževal, je bil tam še njen bivši Rudi – spreobrnjeni jurist, ki se je učil za avtomehanika. Markus, s katerim je študirala na HdK, visoki šoli za umetnost, je bil tudi zatreskan vanjo. Njegov nasvet, naj se poskusim vpisati na HdK, je Karin ocenila za larifari. Meni se je to zdela najnaravnejša stvar. Takrat se mi ni niti sanjalo, kako težko je bilo priti med tistih nekaj izbrancev. Z nosom do nebes sem odmarširala na upravo in zahtevala primerno študijsko mesto. Bili so mnenja, da bi morala začeti v prvem letniku in jaz kaj, v prvem letniku naj začnem, saj sem na Nizozemskem že naredila dve leti slikarske akademije, kaj si umišljate. Seveda šola v Tilburgu ni bila nikakršna akademija, temveč klavrna pripravniška šola. Ne bi mi škodilo, če bi začela v prvem letniku, bi se vsaj naučila slikarskih osnov, ampak takrat sem bila drugačnega mnenja. Zboksala sem svoj prav in tako so me vpisali v drugi letnik, nato sem bila tam precej izgubljena. Šolnino je kril Kees. Bila sem grozna do njega, toda on me je vseeno vzdrževal. Če prav pomislim, je bil idealen soprog. Takega moža bi morala srečati danes.

Odločila sem se za uporabno grafiko, ki pa me je že v prvem semestru začela dolgočasiti. Nisem hotela postati naparfumiran grafik, temveč svobodna umetnica. Presedlala sem na slikarstvo. Na izbiro je bilo več profesorjev. Oglekala sem si dela njihovih študentov in ugotovila, da vsi coprajo minuciozne, abstrakne stvarčice, ki so bile za bruhat. Edina izjema so bili učenci profesorja Hödickeja. Tam sem imela občutek, da zares slikajo. V trenutku sem vedela, h komu hočem. Pokazala sem mu svoja dela, prepričana, da bo kot inteligenčen človek v meni nemudoma prepoznal novo Frido Kahlo. Gospod je nanje vrgel polovico utrujenega očesca, si pogledil štreno mastnih las nazaj na plešo in rekel Sabinca, to ni nič, pojdi ti med ljudi, v gostilne, se najprej nauči risati in pridi naslednje leto nazaj, če želiš. Piš'me rit, bolje rišem kot cel tvoj razred skupaj, sem škratu s kozjim obrazom užaljeno pokazala hrbet. In v gostilne tudi nisem zahajala zaradi risanja. Tako sem nevede zapravila življenjsko priložnost. Pri škratu so študirali vsi tisti fantje, ki so kasneje navdušili svet kot die Neuen Wilden. Hödicke je bil njihov duševni ata, glede tega so si bili enotni vsi kritiki. Malo je manjkalo, pa bi študirala s prihodnjimi superzvezdami akrilnega Parnasa.

Moža sem le redko obiskovala. En sam pogled na njegovo maoistično prečo je

zadoščal, da sem si ga zaželela na luno, s Frankfurtško šolo vred. V berlinskem nočnem življenju se nisem najbolje znašla. Ljudje so sedeli zapečateni v bubah kot ščurki v atomskem bunkerju. Zato pa sem prisostvovala vsakemu družabnemu dogodku na HdK, kjer so tako ali tako cirkulirali najboljši tipi. Njihovi kokoni so bili žal prepustni le na robovih. Takoj ko sem skušala prodreti globlje vanje, so skrknili v boksarske vreče. Z mojo slo po življenju sem tekla v prazno. Komaj sem zaplesala s kom, sem bila že zaljubljena. Tako je bilo tudi s sostanovalcem Markusom. Nastala je afera za eno noč. V postelji ni bil veliko bolj domiseln kot moj mao-mož. Kmalu zatem se je ojunal Rudi. Pravi avtomehanik, težek kaliber. Telovadil je po meni, od spodaj navzdol, z leve na desno, ne da bi jaz imela karkoli od tega. Verjetno je hotel le Karin nekaj dokazati. Bil ji je zapisan z dušo in telesom, nisem razumela zakaj. Karin res ni bila lepotica, toda mladeniče je držala v jeklenem objemu. Med nama je vzniknilo tiho rivalstvo. Sicer je nisem direktno ogrožala, toda že dejstvo, da nisem bila brezpogojno na njeni strani, me je kvalificiralo za njeno sovražnico. Iz skupnih prostorov sem se vedno češče umikala v svojo sobo.

Čeprav nisem imela kaj početi, mi je šlo pravzaprav krasno. Bila sem srečna s seboj in s televizijskim programom, česar pa Karin ni mogla prenesti. Ozmerjala me je s poročeno malomeščanko in potem je med nama izbruhnil odkrit boj. Zame na izgubljeni poziciji. V taki stanovanjski konstelaciji nisem imela nobenih možnosti. Motila sem skupinsko dinamiko, moje asocialno obnašanje tem angažiranim idiotom ni šlo v račun. Okoli ušes so mi vedno pogosteje žvižgale dogmatične tevtonske skovanke, dokler nisem nemilo pristala na cesti.

Ostalo mi ne bi nič drugega kot iskati azil v že tako prepolni skupnosti mojega moža. Z njim, ki ga še obiskati nisem hotela, ki mu je v ritni špranji vedno bingljjal grozd aromatičnih tarzančkov, naj bi spet živel pod eno streho?

Ne, sem si rekla, zdaj boš šla končno v Amsterdam.